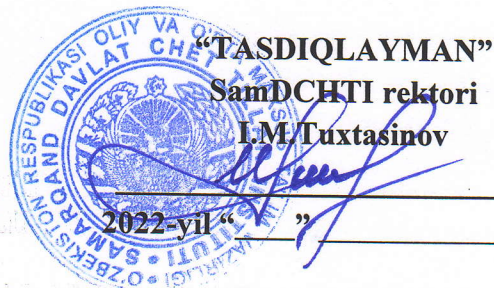

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI**

**60320100 – JURNALISTIKA: XALQARO JURNALISTIKA BAKALAVRIAT
TA‘LIM YO‘NALISHI BO‘YICHA IJODIY (KASBIY) IMTIHONLAR
DASTURI VA BAHOLASH MEZONI**

Tuzuvchilar:

**M.Boboxonov – SamDCHTI Yaqin sharq tillari kafedrası
dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)**

**N.Shodmonqulov - SamDCHTI Yaqin sharq tillari kafedrası
assistent-o'qituvchisi**

Taqrizchilar:

**F.Toshev – O'zbekiston Jurnalistlar uyushmasi Samarqand
viloyat bo'limi raisi, "Zarafshon" va "Samarkandskiy vestnik"
gazetalari bosh muharriri**

**A.Nurmatov – O'zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti, Bosma OAV va noshirlik ishi
fakulteti dekani, f.f.n., dotsent**

Kirish

60320100 – Jurnalistika: xalqaro jurnalistika ta'lim yo'nalishida ijodiy imtihon o'tkazishdan maqsad, abituriyentda mazkur soha talab etadigan ijodiy qobiliyat, xorijiy tillarni o'rganish va bilishga qiziqishi, mustaqil fikrlash mahorati, xalqaro mavzularning yoritilishi, xalqaro miqyosda axborot uzatuvchi Xalqaro OAV tizimining shakllanishi va ko'rinishi, xalqaro axborot bozori va uning qonuniyatlari, OAV faoliyatining iqtisodiy asoslari, iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlar, muassislik va boshqaruv, media-biznes va unda bozor iqtisodiyoti talablaridan kelib chiqadigan zamonaviy tendensiyalar kabi muhim nazariy mavzularni qamrab oladi. "Dunyoning axboriy xaritasi", "raqamli tengsizlik" yangi tushunchalar mazmunini anglashi va xulosalar chiqarish kabi sifatlarning mavjudligini hamda uning dunyoqarashi va fikrlash doirasini aniqlashdir. Ijodiy imtihon jarayonida abituriyentlarning quyidagi jihatlariga e'tibor qaratiladi:

- Ijodkorlik qobiliyati;
- Xalqaro OAV tizimining shakllanishi va ko'rinishi;
- Zamonaviy tendensiyalar kabi muhim nazariy mavzularni bilishi;
- Jahon OAVda yoritilayotgan dolzarb mavzular va muammolardan xabardorligi;
- Dunyoqarashining kengligi, qiziqishlari doirasi;
- OAV sohasini qay darajada bilishi;
- Kasbni tanlash sabablari;
- Jurnalistika kasbiga moyilligi;
- Fikr-mulohazalarining mustaqilligi;
- Yozma va og'zaki savodxonlik darajasi;
- O'z fikrini erkin, aniq, mantiqli va izchil ifoda etish mahorati;
- Xorijiy tillarni o'rganishga qiziqish darajasi va chet tilida o'z fikrini og'zaki bayon qila olish ko'nikmasi;
- Axborot boshqaruvi va media-biznes asoslari bo'yicha tushuncha hosil qilishi;
- Xalqaro jurnalistikadagi asosiy tushunchalarni bilishi.

Ijodiy imtihonning tuzilishi

Ijodiy imtihon 2 bosqichda o'tkaziladi.

Birinchi bosqich abituriyentlarning xalqaro jurnalistika sohasiga qiziqishi, ijodiy qobiliyati va dunyoqarashini baholash bo'yicha og'zaki suhbat bo'lib, u quyidagi tartibda o'tkaziladi:

– abituriyentning jurnalistika va jamiyat tuzilishi, matbuot erkinligi, jurnalistika prinsipi va funksiyalarining mohiyatini anglash hamda abituriyentning dunyoqarashi, qiziqishlari, kimlar bilan suhbat o'tkazgani aniqlanadi;

– xalqaro miqyosda sodir bo'layotgan yangiliklar va uning turli sohalarida

yuz berayotgan o'zgarishlardan xabardorlik darajasini aniqlash bo'yicha savollar beriladi;

– O'zbekiston va jahonda yuz berayotgan so'nggi yangiliklar, yurtimizda amalga oshirilayotgan ishlar, islohotlar bo'yicha savollar berish orqali abituriyentning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, ma'naviy va boshqa sohalardagi o'zgarishlardan boxabarlik darajasi aniqlanadi;

– badiiy, publitsistik va jurnalistik ijod namunalari, ushbu sohalardagi namoyandalari, adiblar, ijodkorlar faoliyati, so'nggi davrlarda yaratilgan adabiyotlar xususida savollar berish orqali talabgorning badiiy adabiyot, publitsistika hamda jurnalistika sohasidagi bilimi baholanadi;

– xalqaro jurnalistika sohasidagi tasavvuri, xalqaro jurnalistlar va xalqaro OAV faoliyatidan xabardorligi;

– xorijiy tillarni o'rganishga qiziqish darajasi va chet tilida o'z fikrini og'zaki bayon qila olish ko'nikmasi;

– suhbat davomida jurnalistika sohasiga tegishli savollar beriladi va shu tariqa abituriyentning bu sohadan xabardorlik darajasi belgilanadi. Shuningdek, abituriyentning muloqotga kirishuvchanligi, istiqbol rejalari, fikrni obrazli ifoda etish kabi fazilatlari aniqlanadi.

Og'zaki suhbat davomida so'rashga tavsiya qilinadigan namunaviy savollar:

1. Siz nega aynan jurnalistlik kasbini tanladingiz? Bu tanlov kimning ta'sirida bo'ldi?

2. Milliy OAV va xalqaro OAV o'rtasida qanday farqli jihatlar bor?

3. Nega aynan xalqaro jurnalistika ta'lim yo'nalishida tahsil olmoqchisiz?

4. Xalqaro jurnalist faoliyatiga qanday talablar qo'yilishi kerak?

5. Sizni jurnalistikada nima qiziqtiradi? Qachondan beri jurnalistika sohasiga qiziqasiz?

6. Ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlik qilganmisiz? Qachondan boshlab va kim bilan qancha vaqt mobaynida ijodiy hamkorlik qilgansiz?

7. O'zbekistonning keyingi yillardagi rivojlanishida jurnalistikani o'rnini qanday baholaysiz?

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoev tomonidan e'lon qilingan "Harakatlar strategiyasi"ni amalga oshirishda jurnalistlarning roli nimadan iborat deb hisoblaysiz?

9. Siyosat bilan jurnalistika o'zaro bog'liqligini qanday baholaysiz?

10. Ayrim paytlari jurnalistikaga "To'rtinchi hokimiyat" degan ta'rif beriladi. Siz bu ta'rifni qanday tushunasiz?

11. "Erkin va mas'uliyatli jurnalistika" deganda Siz nimani tushunasiz?

12. Gazeta deganda nimani tushunasiz? Gazetani ta'riflab bering.

13. Jurnal deganda nimani tasavvur qilasiz? Shu haqda gapirib bering.

14. Radio nima? Siz radioni qanday tushunasiz?

15. Sizga qaysi OAV ko'proq yoqadi: gazeta, radio, televideniye yoki

internet? Buning sababini tushuntirib bering.

16. Radiojurnalistlardan kimlarni taniysiz?

17. Televideniye nimasi bilan Sizni qiziqtiradi? Televideniye qanday tushunasiz?

18. Telejurnalistlardan kimlarni taniysiz?

19. Internet nima? Internet nima ekanligini tushuntirib bering.

20. Internet sayti nima? Internet saytlariga tavsif bering.

21. Xalqaro jurnalistika bilan milliy jurnalistikaning munosabatlari qanday bo'lishi kerak?

22. Jamoatchilik bilan aloqalar nima? PR-men kim?

23. Ommaviy axborot vositalarining dizayni deganda nimani tushunasiz?

24. Reportaj nima? Reportaj janrini ta'riflab bering.

25. Intervyu nima? Intervyuda kimning fikri o'rganiladi?

26. Maqola nima? U qanday yoziladi?

27. Faktlarni yig'ish chog'ida jurnalist faoliyatini chegaralash mumkinmi? Siz bunga nima deysiz?

28. Agar Siz juda qiziq fakt topgan bo'lsangiz, lekin ushbu fakt kimningdir izzat-nafsiga tegadigan bo'lsa, nima qilasiz?

29. Jurnalistikada Sizni nima ko'proq qiziqtiradi: teleekranga chiqishmi, ko'nglingizdagi gaplarni yozishmi, xalq dardini o'rganishmi yoki yaxshi oylik olishmi?

30. "Jurnalistning noni qattiq" degan ibora bor. Bunga munosabatingiz qanday?

31. Sizning nazaringizda jurnalist kun tartibi qanday rejalashtirilishi kerak?

32. Sizning nazaringizda jurnalist qanday shaxsiy sifatlarga ega bo'lishi kerak?

33. Samarqand davlat chet tillar institutida "Jurnalistika: xalqaro jurnalistika" ta'lim yo'nalishida o'qishdan nimalarni kutayapsiz?

34. TV orqali uzatiladigan reportajning radio orqali uzatiladigan reportajdan farqi va o'ziga xosligi nimada?

35. Jurnalist ijtimoiy tarmoqlardan qanday foydalanishi mumkin?

36. Mashhur davlat arbobidan intervyu olish imkoniyati tug'ilsa qanday 5 ta asosiy savolni bergan bo'lar edingiz?

37. Sizningcha, jurnalistikada vaqt me'yori nima bilan o'lchanadi? (Jurnalistikada vaqtning ahamiyati qanday?)

38. Texnik jihatdan qurollangan jurnalistga kamida 3 ta narsa kerak deyilsa nimani olgan bo'lar edingiz? Nima uchun?

39. Ommaviy axborot vositalari deganda nimalarni tushunasiz?

40. Televideniya jonli efir deganda nimani tushunasiz?

41. Televideniya jonli efir orqali chiqishning ahamiyati nimada?

42. Jurnalistika kasbi, iqtidormi yoki ijodmi? Javobingizni izohlang.

43. O'zbekistonda jurnalistlar, muxbirlardan kimlarni bilasiz? Ularning ijodida, chiqishlarida nimalar e'tiboringizni tortadi, yoqadi?

44. Jurnalistikada qat'iy man etiladigan amallar nima?

45. Xalqaro jurnalistikaning bugungi davlat taraqqiyotida qanday o'rin tutadi

deb o'ylaysiz?

46. "Jurnalistni oyoqlari boqadi" iborasini izohlang?
47. O'zingizni 5 va 10 yildan keyin kim sifatida ko'rasiz?
48. Qaysi xorijiy OAV ni doimiy kuzatib borasiz? Qaysi jihatlari bilan sizni jalb qiladi? Ularning faoliyatida nimalarni o'zgartirishni tavsiya qilgan bo'lar edingiz?
49. Sizga biror OAVga muharrir sifatida 6 oy davomida ishlashni taklif qilishdi deylik. Qaysi turdagi va yo'nalishdagi OAV ni tanlaysiz?
50. Ijtimoiy tarmoqlarga munosabatingiz qanday? Ulardan foydalanishga bir kunda qancha vaqt saflaysiz va qanday maqsadlarda?
51. Kelajakda jurnalist sifatida faoliyat olib bora boshladingiz deylik, bir muddat o'tib sizga oylik maosh bera olmaydigan vaziyatga tushib qolishdi. Siz ishlashda davom etasizmi?
52. Jurnalistikadan boshqa yana qaysi soha siz uchun qiziq?
53. "Kim?", "nima?", "qayerda?", "qachon?", "nima uchun?" va "qanday qilib?" savollariga javoblarni jamlashtirgan yangilik-sarlavha o'ylab toping.
54. Xalqaro jurnalistikadagi zamonaviy jarayonlarga tushuncha bering?
55. Media-biznes deganda nima tushuniladi?
56. Jahon mass-medialarining tizimining voqelik sifatida ko'rinishi tasavvuringiz?
57. Dunyoning yetakchi telekanallari va ularning xususiyatlarini sanab bering?
58. Internet zamonaviy OAV turi sifatida aks etishiga izoh bering?
59. Elektron jurnalistika bozoridagi yangi shakllar?
60. Dunyoning yetakchi telekanallari va radiokannallarni sanang va ularning o'ziga xos tomonlarini ko'rsatib bering?
61. Internet OAVlarining tasniflanish mezonlarini aytib bering?
62. O'zbekistonning xususiy OAV tizimlarini sanab bering?
63. "On-line journalism"ga izoh bering?

Ikkinchi bosqich ijodiy insho shaklida quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

– ijodiy insho mavzulari xalqaro jurnalistika tizimida ijtimoiy-siyosiy, adabiy-tarixiy, madaniy-ma'naviy, axloqiy, vatanparvarlik va boshqa dolzarb masalalariga bag'ishlanganligi hamda jurnalistik xususiyatga yo'naltirilgan va abituriyentning ijodiy imkoniyatlarini ochib berishga qaratilgan bo'lishi nazarda tutiladi va fan bo'yicha imtixon komissiyasi a'zolari tomonidan tuziladi. Mavzular oliy ta'lim muassasasi qabul komissiyasining raisi tomonidan tasdiqlanadi hamda muhrlangan maxsus konvertida qat'iy hisobot hujjatlari sifatida saqlanadi;

– qabul komissiyasining raisi yoki uning topshirig'i bilan rais o'rinbosari ijodiy insho boshlanishidan 20 daqiqa avval fan bo'yicha imtixon komissiyasining raisiga ijodiy insho mavzulari solingan konvertlarni topshiradi va fan bo'yicha komissiya a'zolarini imtixon topshiruvchi guruhlariga taqsimlaydi;

– ijodiy insho o'tkazilishi uchun 3 astronomik soat vaqt belgilanadi;

– ijodiy insho betlari muhrlangan 12 varaqli daftarga yoziladi, qoralama uchun ham betlari muhrlangan qog'ozlar beriladi. Ijodiy insho yozilgan daftar va

qog'ozlarda yozma ish muallifini bildiruvchi, shartli belgilarning qo'yilishiga yo'l qo'yilmaydi;

– ijodiy inshoning hajmi 5 betdan 10 betgacha deb belgilanadi;

– ijodiy insho uchun belgilangan vaqt tugagandan so'ng, yozma ishlar qoramalari bilan birga yig'ib olinadi va mas'ul kotibga yoki uning muoviniga topshiriladi;

– mas'ul kotib yoki uning muovini yozma ishlarni shifrlab, fan bo'yicha imtihon komissiyasining raisiga tekshirish uchun topshiradi;

– yozma ishlar faqat oliy ta'lim muassasasi binosida va fan bo'yicha imtihon komissiyasi a'zolari tomonidan tekshiriladi;

– tekshirilgan ijodiy insholar qo'yilgan ballari va tekshiruvchilarning imzolari bilan qabul komissiyasining mas'ul kotibi yoki uning muoviniga topshiriladi;

– mas'ul kotib yoki uning muovini insholarni deshifrovka qilib, imtihon qaydnomasiga abituriyentlarning familiyalari va olgan ballarini kiritadi;

– ijodiy inshoga quyidagi yo'nalishlardan kelib chiqib mavzular belgilanadi: ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy, vatanparvarlik, milliy iftixor va sog'lom turmush tarzi.

– ijodiy imtihon natijalari ikki kundan so'ng e'lon qilinadi.

Ijodiy imtihonni baholash mezonlari

Ijodiy imtihon yagona ko'p balli baholash tizimi bo'yicha baholanadi.

Ijodiy imtihonda to'plash mumkin bo'lgan maksimal ball miqdori
– 93 ball.

Ijodiy imtihonning birinchi bosqichi, ya'ni og'zaki suhbat jarayonidagi savol-javobni baholash uchun ijodiy imtihonga ajratilgan maksimal ballning 33,3 foizi, ya'ni 31 ball belgilanadi.

Ijodiy imtihonning ikkinchi bosqichi, ya'ni ijodiy inshoni baholash uchun imtihonga ajratilgan maksimal balldan 66,6 foizi, ya'ni 62 ball belgilanadi.

Og'zaki suhbatni baholash mezonlari

Og'zaki suhbatga 0 – 31 ballgacha qo'yish mumkin.

№	Ballar qo'yish mezonlari:	ballar
1.	Jurnalistika haqidagi tasavvuri yuzaki, batafsil bilimi yo'q, abituriyentning fikrlashi sayoz, OAVda e'lon qilingan materiallari yo'q, lekin jurnalist bo'lish istagi kuchli	0 – 6 ball

2.	Jurnalistika haqida bir oz tushunchasi bor, kasbga qiziqishi bir-ikki oylik emas, ayrim jurnalistlarni taniydi, OAVda e'lon qilingan 1-3 kichik hajmli materiali bor	7 – 13 ball
3.	Jurnalistikaga 1-2 yildan beri qiziqadi, kasb haqida tasavvuri yaxshi, OAVni izchil ravishda kuzatib boradi, 5-7 e'lon qilgan materiallari bor, 8-10 ta jurnalistni taniydi, ularning ijodiga sharh bera oladi	14 – 19 ball
4.	Jurnalistikaga ko'p yildan beri qiziqadi, jurnalistikaning jamiyatdagi o'rnini chuqur tushunadi, OAVni yaxshi biladi, ko'p jurnalistlarni taniydi va ularning ijodiga atroflicha baho bera oladi, 10-20 ta e'lon qilgan materiali bor, xalqaro jurnalistika va milliy va xalqaro OAV faoliyati haqida yetarli tasavvuri bor	20 – 25 ball
5.	Jurnalistikaga bolaligidan qiziqadi va 5-6 sinfdan boshlab OAV bilan hamkorlik qiladi, tahririyatga ko'p borgan va redaksiya ishi bilan tanish, jurnalistikaning jamiyatdagi o'rni va roliga chuqur tavsif bera oladi, milliy va xalqaro jurnalistika haqida atroflicha tasavvuri bor, milliy va xalqaro jurnalistlarni taniydi hamda ularning ijodiga tavsif bera oladi, e'lon qilgan materiallari 20 dan ko'p	26 – 31 ball

Ijodiy inshoni baholash mezonlari: (ballar miqdori – 0 – 62ball)

№	Ballar qo'yish mezonlari:	ballar
1.	10 tadan ortiq imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarga yo'l qo'yilgan	0 ball
2.	Ish mavzu bo'yicha yozilmagan	0 ball
3.	Mavzu sayoz ochilgan, abituriyentning fikrlashi yuzaki, jurnalistikani tushunishi chuqur emas, yozma ish mantiqan bo'sh, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 10 tagacha	1–8 ball
4.	Mavzu bir oz ochilgan, abituriyentning fikrlashi o'rtadan pastroq, jurnalistikani yaxshi tushunmaydi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 8-9 ta	9–16 ball
5.	Mavzu o'rtacha ochilgan, abituriyentning dunyoqarashi keng emas, fikrlashi bir oz sayoz, jurnalistikaning rolini o'rtacha tushunadi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 6-7 ta	17–25 ball

6.	Mavzu o'rtadan yuqoriroq ochilgan, abituriyentning dunyoqarashi torroq, lekin jurnalistikaning jamiyatdagi o'rnini tushunadi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 4-5 ta	26–33 ball
7.	Mavzu nisbatan yaxshi ochilgan, abituriyentning dunyoqarashi yomon emas, jurnalistikaning roliga yaxshi baho bera oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 2-3 ta	34–42 ball
8.	Mavzu yaxshi ochilgan, abituriyentning dunyoqarashi keng, jurnalistikaning rolini yaxshi tushunadi va unga baho bera oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatosi 1 ta	43–52 ball
9.	Mavzu teran ochib berilgan, abituriyentning dunyoqarashi chuqur va atroflicha, jurnalistika roliga yaxshi baho bera oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolar yo'q	53–62 ball

Ijodiy imtihon bosqichlarida to'plangan ballar umumlashtirilib, yagona ball sifatida qaydnomaga kiritiladi. Qaydnoma belgilangan tartibda rasmiylashtirilib, mas'ul kotib yoki uning muoviniga takdim etiladi.

Ijodiy imtihon natijalarini apellyatsiya qilish tartibi

Ijodiy imtihon bosqichlari natijalari bo'yicha apellyatsiyaga arizalar faqat imtihon bosqichlari natijalari e'lon qilingan vaqtdan boshlab 24 soat mobaynida qabul qilinadi.

Murojaat mazmunida faqat o'zining ijodiy ishi va ballari xususida e'tiroz bo'lsa, qabul qilinadi. Lekin boshqa abituriyentlar ishlari va ballari haqida yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

Ijodiy insho yozilgan daftar rasmiy hujjat sifatida belgilangan muddatgacha saqlanadi. Undan shaxsiy maqsadlarda nusxa olish, uni suratga tushirish va imtihonlar o'tkazilayotgan hududdan olib ketish mumkin emas.

Apellyatsiya qilish jarayonida abituriyentga qo'shimcha savol berishga ruxsat berilmaydi.

Ijodiy imtihonda olingan bahoni o'zgartirish faqat fan bo'yicha komissiyaning roziligi bilan va faqat apellyatsiya qiluvchi abituriyent ishtirokida oliy ta'lim muassasasi qabul komissiyasining qarori bilan amalga oshiriladi.

Ijodiy imtihonning og'zaki suhbat natijalari apellyatsiyada qayta ko'rib chiqilmaydi.

Ijodiy imtihon o'tkazilishiga qadar apellyatsiyaga ariza berish va uni ko'rib chiqish tartiblari abituriyentlar e'tiboriga yetkaziladi.

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. 2017 – 2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar Strategiyasi. // www.lex.uz 07.02.2017.
2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T., “O‘zbekiston”, 2016.
3. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T., “O‘zbekiston”, 2017.
4. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilanbirga quramiz. – T., “O‘zbekiston”. 2017.
5. Mirziyoev Sh.M. Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlariga // “Xalq so‘zi” gazetasi 2018 yil 27 iyun.
6. Do‘stmuhammad X. Jurnalist bo‘lmoqchimisiz? – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2001.
7. Toshev F. Jurnalistning noni qattiq. – Toshkent, 2009.
8. Jabborov Sh. O‘zbekistonda kim yaxshi yashaydi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2012.